

Een initiatief van het Historisch Genootschap Lochem Laren Barchem i.s.m. Historische Vereniging 'De Elf Marken'

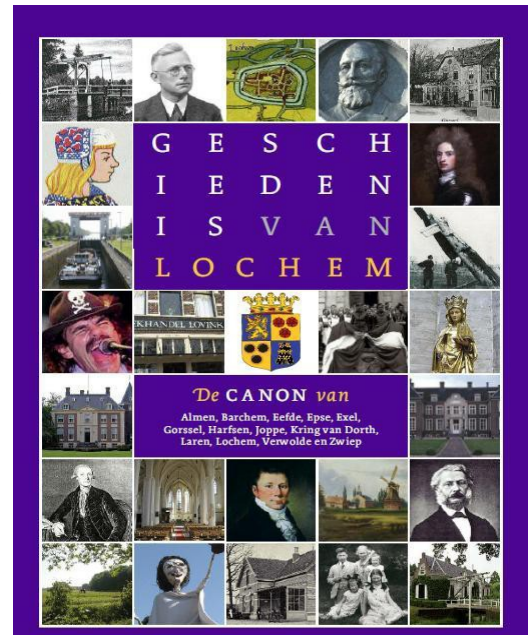
Fietstocht langs de Canon van Lochem

De Canon van Lochem omvat in 35 vensters de meest kenmerkende gebeurtenissen, plaatsen en personen uit de historie van Almen, Barchem, Eefde, Epse, Exel, Gorssel, Harfsen, Joppe, Kring van Dorth, Laren, Lochem, Verwolde en Zwiep, samen de gemeente¹ Lochem vormend.

35 gemeente lochem

Deze fietstocht van totaal 65,5 km brengt u langs de plaatsen waar zich dat alles heeft afgespeeld of waar u aan gebeurtenissen of personen kan worden herinnerd. Vanzelfsprekend brengt deze route u tevens langs de mooie natuur en het boeiende landschap van Lochem. De tocht wordt beschreven als rondrit vanuit Barchem, maar kan natuurlijk op elk gewenst punt begonnen, onderbroken of beëindigd worden.

Wij houden ons aanbevolen voor suggesties voor verbeteringen in route of tekst: info@hglochem.nl

De tocht start bij brasserie Woods aan de Lochemseweg in Barchem, aan de voet van de Lochemse berg. U kunt natuurlijk al beginnen met een kopje koffie of andere versterking.

27 woodbrookers

Bij het verlaten van de parkeerplaats van Woods gaat u linksaf de Woodbrookersweg in en al snel, bij een bankje, rechtsaf de Looweg (zandpad) op. Vanaf deze Looweg krijgt u aan uw rechterhand zicht op de Lochemse berg en de landerijen tussen Lochemse en Kale berg.

01 lochemse berg

De Looweg komt uit op de (verharde) Schooneveldsdijk. Waar die eindigt op de Lochemseweg neemt u linksaf het fietspad links van die Lochemseweg. Even verder verlaat dat fietspad de weg en wordt het (half verharde) Onderlangs. Bij hotel Scheperskamp buigt u met het Onderlangs rechtsaf en komt langs het Openluchttheater de Zandkuil, waar rond 1970 beroemde en beruchte popfestivals werden gehouden en waar in 1975 Normaal doorbrak.

28 de zandkuil

33 normaal

Het Onderlangs eindigt op Tusseler, waar u linksaf slaat (let op, ook alle zijstraten heten Tusseler, maar die moet u niet nemen). Aan het eind slaat u rechtsaf de Hessenweg in en komt bij huize Martha Flora – de oude herberg 'de Luchte' – op een groot kruispunt met de Zutphenseweg.

14 herbergen en handelswegen

U gaat linksaf het fietspad op, links van de Zutphenseweg. U komt langs een kampeerwinkel met caravans en langs de afweg (Vordenseweg) naar Landgoed en Buitencentrum Ruighenrode, nu bungalowparken, maar ooit pioniers van het kampeertoerisme.

26 toerisme

¹ De blauwe, genummerde trefwoorden zijn links naar de 35 vensters, zoals opgenomen in 'Geschiedenis van Lochem', Zutphen, Walburgers 2010 en tevens te vinden op de website www.hglochem.nl. Sommige nummers komen meer dan eenmaal voor. Ongenummerde trefwoorden zijn links naar overige verhalen op diezelfde website of op website www.deelfmarken.nl.

Ruim 2 km voorbij de kruising met de Vordenseweg slaat u rechtsaf de Boekhorstlaan in. (linksaf wordt hier naar de golfclub verwezen). Aan het eind van deze laan ligt links huis de Boekhorst van geoloog Winand Staring. Even daar voorbij eindigt de Boekhorstlaan en gaat u linksaf de Lageweg op. Rechts achter de velden ziet u de witte Staringkoepel van Winands zus Constance staan².

20 starring

Winand Carel Hugo Staring, pionier van de bodemkunde

Staringkoepel

U volgt de Lageweg door en langs landgoed de Velhorst; als u er in het goede seizoen bent treft u het rododendron-laantje in bloei. Op dit terrein had beeldhouwer Berkhemer zijn atelier.

04 naamgeving

32 kunst en cultuur

Velhorst

Willem Berkhemer, beeldhouwer van symbolen

Als de Lageweg Lage Lochemse weg gaat heten verlaat u kort de gemeente Lochem; door rechtsaf te slaan op de Almenseweg keert u al snel weer in de gemeente terug. Even verder steekt u met de Spitholderbrug de Berkel over.

18 slag bij de spitholderbrug

12 ijssel en berkel

U slaat linksaf naar Almen en passeert op de hoek met de Bakkersteeg (een oude Hessenweg) aan uw rechterhand de vroegere herberg De Almense Mölle, nu woonhuis en fotostudio.

14 herbergen en handelswegen

In het dorp Almen zoudt u kunnen uitrusten in de tuin tegenover hotel 'De Hoofdige Boer', genoemd naar een gedicht van Staring. U kunt het middeleeuwse 'Almens kerkje' zien waarvan in de eerste regel van dat gedicht sprake is en u kunt zich voorstellen hoe er ooit onder de bomen op het kerkplein recht werd gesproken.

20 starring

07 middeleeuwse kerken

Kerk van Almen

Kerktoeren van Almen

08 oude rechtspraak

Waar de Dorpsstraat bij de kerk rechtsom buigt gaat u (even links-rechts) de Whemerweg in en volgt deze tot hij, 2 km verder, op de Binnenweg uitkomt. Die volgt u naar rechts en links tot waar, na ruim 1 km, de Mastlerweg rechtsaf slaat en de Binnenweg als 'doodlopende weg' rechtdoor gaat, behalve voor u als fietser, want u gaat juist rechtdoor! U kruist het afleidingskanaal van de Berkel en voor het eerst één van de spoorlijnen door Lochem; het betreft hier de lijn Zutphen – Winterswijk.

23 treinen, trams, stations

'Door de achtertuin' komt u bij één van de meest indrukwekkende 'huizen' van Lochem: de Voorst, inmiddels hotel en uitgelezen locatie voor bruiloften en ontvangsten.

17 landgoederen

15 arnold joost van keppel

---

2 De Staringkoepel is publiek toegankelijk en is te bereiken via een wandeling langs de Berkel en een zelf te bedienen voetveer over het water. U moet dan even van de fietsroute afwijken en op de Lageweg de eerste zijweg rechts nemen om vóór de brug over de Berkel rechtsaf te gaan wandelen. U keert weer terug naar de Lageweg.

Aan de voorzijde van Huis de Voorst neemt u rechtsaf de Kapperallee. Waar de doorgaande weg rechts afbuigt gaat de Kapperallee (en u ook) rechtdoor. U passeert de Eefdese sluis in het Twentekanaal.

29 sluis en kanaal

Aan het begin van het dorp Eefde slaat u rechtsaf op de Boedelhofweg, die na ca 1 km bij een overweg uitkomt. Deze gaat u over, waarmee u een tweede lijn, Zutphen – Hengelo, kruist.

23 treinen, trams, stations

Na een kort stukje Startdijk gaat deze over in de Elzerdijk en deze volgt u 3,5 km. U passeert aan uw rechterhand de Gorsselse Heide, aan uw linkerhand een kartingbaan en komt tenslotte bij uitspanning de Zessprong. Misschien tijd voor een pauze en een versnapering.

25 gorsselse heide

Door 'de Zessprong' pal links te laten liggen rijdt u de Veldhofstraat in die u – na zo'n 3 km en na de derde spoorlijn in Lochem, Zutphen – Deventer te zijn overgestoken - in het dorp Gorssel brengt. Eenmaal binnen de bebouwde kom is de derde straat rechts genoemd naar patriot Joan Derk van der Capellen. Aan die straat ligt het verbouwde tramhuisje, waar de Gorsselse [Historische vereniging 'De Elf Marken'](#) is gehuisvest.

19 joan derk van der capellen

23 treinen, trams, stations

De Veldhofstraat komt uit op de Hoofdstraat in Gorssel, met even naar links de middeleeuwse kerk en rechts (vanouds herberg en sinds lang) hotel de Roskam. Als u rechtsaf slaat komt u langs het oude raadhuis, waar tegenwoordig het museum MORE is gevestigd. Gaan zien!

07 middeleeuwse kerken

14 herbergen en handelswegen

16 lochemse families

32 kunst en cultuur

De Hoofdstraat verder noordwaards afrijdend komt u aan de Deventerweg en neemt de parallelweg tot aan het stoplicht. Het is de moeite waard bij het stoplicht even over te steken (u komt hier weer terug) en via de Veerweg een blik te werpen op de machtige rivier de IJssel, die tijdens de oorlog door Canadezen werd overgestoken in een riskante operatie Cannonsnot.

12 ijssel en berkel

30 oorlog en bezetting

U zoekt de Deventerweg weer op en volgt die 2,5 km tot in Epse, waar op de Lochemseweg chinees restaurant de Rozentuin is gevestigd in alweer een oude herberg, 'de Pessink'. Op dit punt scheidden eind 19e/begin 20e eeuw de tramwegen vanuit Deventer zich in een tak naar Gorssel (Zutphen) en een tak naar Lochem (Borculo).

14 herbergen en handelswegen

23 treinen, trams, stations

stoomtram [Deventer Borculo](#)

Net als ooit de stoomtram van de GOSM, neemt u de Lochemseweg richting Harfsen. In de bossen van Epse stond aan uw rechterhand tot in de tweede wereldoorlog Huis 't Hassink. In het bos is daar een grafheuvel te vinden.

02 vroegste bewoning

U steekt met een overweg de spoorlijn Deventer – Zutphen over. Twee kilometer verder staat op een kruispunt met de Joppelaan en de Bathmenseweg een oude herberg: de Drie Kieften.

23 treinen, trams, stations

14 herbergen en handelswegen

Moord in de Drie Kieften

U gaat hier linksaf de Bathmenseweg in; na ongeveer een kilometer ziet u aan uw linkerhand de vanouds jeugdherberg, nu Stayokay Gorssel en nog weer een kilometer verder, op de grens met Overijssel en ooit ontstaan als verdedigingskasteel tegen de 'overstichters': het huis Dorth. Dorth was één van de elf 'marken' binnen de vroegere gemeente Gorssel en 'Kring van Dorth' was en is nog steeds een aparte, hechte gemeenschap.

[26 toerisme](#)

[17 landgoederen](#)

[10 de marke](#)

Kort voor Huis Dorth slaat u rechts de Kasteelweg in en aan het eind daarvan (even rechts-links) de Dennendijk, die u op de Looweg brengt. Ga rechtsaf; Looweg wordt Ooldselaan. Na iets meer dan een kilometer ziet u aan uw rechterhand een straat genaamd 'Blauwhand'. In de gelijknamige boerderij aan die straat werd meester Heuvel, beschrijver van de Achterhoekse geschiedenis, geboren.

[22 meesters](#)

De Ooldselaan brengt u vervolgens na zo'n 2,5 km – en na het passeren van het Huis Oolde - in het centrum van het dorp Laren. In het centrum van Laren is het altijd druk rondom de drie zalencentra, maar tijdens de fietsvierdaagse en tijdens de Larense kermis (rond 1 september) is het er meer dan druk. Toch zou het best tijd kunnen zijn voor even rust en wat eten of drinken.

Bij het derde zalencentrum (Stegeman) en direct na de Larense waterstaatskerk, slaat u linksaf de Verwoldseweg in en na een onderdoorgang opnieuw linksaf de Marsmansteeg in. Vervolgens slaat u rechtsaf op de Markeloseweg en komt dan vanzelf bij de oprijlaan (rechts) van Huis Verwolde: de Jonker Emilelaan.

[Protestantse kerk Laren](#)

[17 landgoederen](#)

[Verwolde](#)

[Boerderijen](#)

Verwolde is ingericht als museum en zeker een bezoek waard. Vervolgens kunt u twee dingen doen: 1. even terug langs de Markeloseweg tot aan de kruising met de Olde Diek, die u dan linksaf in gaat; of 2. halverwege de oprijlaan van Verwolde een smal fietspadje linksaf (met het Huis in de rug) nemen en via het kasteelbos slingeren naar diezelfde Olde Diek.

Vorbij de kruising met de Verwoldseweg is de Olde Diek niet meer verhard; waar de verharding weer begint slaat u linksaf het onverharde Zomerpad in.

Rechtsaf Beuzelhoek, linksaf Huurne, linksaf Bouwhuisweg, rechtsaf Dijkmansweg.

Waar de Dijkmansweg rechtsaf buigt gaat u rechtdoor de (onverharde) Aardappeldijk op. U blijft rechtdoor gaan, ook al moet u om slagbomen heen, ook al wordt de weg verhard en weer niet, en ook al gaat de weg Oude Lochemseweg en vervolgens Laan Ampsen heten. Op die Laan Ampsen rijdt u langs boerderijen met de luiken in de kenmerkende kleuren van het landgoed en uiteindelijk ook langs het Huis Ampsen zelf.

[17 landgoederen](#)

[Ampsen](#)

[Boerderijen](#)

Huis Ampsen is niet te bezoeken, dus fietsen we door over de Laan Ampsen, die rechtsaf buigt en uitkomt op de Ampsenseweg, vlak voor (links) het oude gemeentehuis van Laren.

[Gemeentehuis Laren](#)

U slaat linksaf, over de spoorlijn Zutphen – Hengelo en de brug over het Twentekanaal. Vanaf de brug ziet u rechts twee mengvoederfabrieken van Hendriks/For Farmers; na de brug links ligt de melkfabriek van Friesland Campina; allemaal resultaten van succesvolle landbouwcoöperaties. Op de rotonde slaat u rechtsaf en gaat met een brug over de Berkel.

[23 treinen, trams, stations](#)

[12 ijssel en berkel](#)

[34 landbouwcoöperaties](#)

Bij de volgende rotonde slaat u rechtsaf, (Prins Bernhardweg) tussen supermarkten door. Op het volgende kruispunt ziet u links een stukje oude gracht om de Stad Lochem.

[06 stad lochem](#)

Door de denkbeeldige Molenpoort fietst u hier (voorzichtig) het wandelgebied in tot aan de Grote kerk, gewijd aan de heilige Gudula.

[05 gudula](#)

[Grote of Gudulakerk Lochem](#)

[Graven in de Gudulakerk](#)

[Oudste graf in de Gudulakerk](#)

Langs de kerk rechtsaf komt u op de grote Markt, met onder andere het oude postkantoor. Linksom tussen de kerk en het oude Lochemse Stadhuis - met de VVV en een kleine tentoonstelling van het [Historisch Genootschap](#) Lochem Laren Barchem - komt u op de 'kleine markt' met veel terrasjes waar het aangenaam toeven is. Op deze kleine markt was ook het Richtershuis van Lochem, nu onderdeel van de horeca. Via de kleine markt bereikt u de Bierstraat.

[Postkantoor Lochem](#)

[Stadhuis Lochem](#)

[08 oude rechtspraak](#)

Ooit hebben de pest en een grote brand dit stadje geteisterd en tijdens de Opstand was Lochem afwisselend belegerd door de Spanjaarden en verdedigd door de Staatsen en omgekeerd. Aan de oplettendheid van 'hooiplukker' Poorters Jan danken Lochemers hun bijnaam. Even verderop zullen we hem gebeeldhouwd tegenkomen.

[09 pest in lochem](#)

[13 stadsbrand](#)

[11 de hooiplukker](#)

[Poorters Jan doorzag een list](#)

Maar eerst gaat u bij de HEMA min of meer rechtdoor de Dokter Rivestraat in en aan het eind, op de stadswal, rechtsaf. Hier komt u langs de schouwburg, een typisch voorbeeld van burgerinitiatieven uit het eind van de negentiende eeuw. Veelal ontstonden die initiatieven in de Heerensociëteit, waar de notabelen van Lochem bijeenkwamen en waarvan de voorgevel nog zichtbaar is links van de schouwburg; nu is daar de ingang van kegelbanen.

[24 verheffing en burgerinitiatieven](#)

[Etienne Daniel Cartier van Dissel, niet alleen dokter](#)

[Tjepke Haitsma Mulier, langst zittend burgemeester](#)

Aan het eind van de wal staat, bij de denkbeeldige Smeepoort waar het verhaal zich afspeelde, het beeldje van hooiplukker Poorters Jan. U slaat hier linksaf de Nieuwstad op en al snel weer linksaf de Emmastraat in. Daar fietst u recht af op een winkeltje op de 'boeg' van twee samenkomende straten. Het winkeltje van Hassink is er niet meer, maar de eigenaren van het pand laten met respect zien dat het er was.

[31 gedane zaken](#)

U vervolgt uw route links van het winkelpand (Pillinkstraat, Onder de Linden, H. Postelweg, steeds rechtdoor, ook al slaan de genoemde straten soms links- of rechtsaf) tot u aan de Nieuweweg komt. Sla hier linksaf. Langs deze weg reed ooit de stoomtram naar Borculo en ontstonden daardoor diverse hotels en pensions. Ook en vooral pensions voor repatriërende Indiëgangsters.

23 treinen, trams, stations

stoomtram Deventer Borculo

21 indisch lochem

De eerste weg rechts is de Haitsma Mulierlaan, die u naar de luxe wijk Berkeloord brengt, begin twintigste eeuw ontwikkeld door ondernemende Lochemers.

Tjepke Haitsma Mulier, langst zittend burgemeester

Gebroeders Naeff, burgers met initiatief

Rechts aanhoudend en vervolgens rechtsafslaand komt u via de Marinus Naefflaan en de J.A. Staringweg uit op de Zwiepseweg. Even verderop in de Enk staat een herdenkingsmonument voor de bevrijding van Lochem in 1945 door het regiment 'Somerset'.

30 oorlog en bezetting

U neemt de Zwiepseweg linksaf, richting Zwiep. Waar u linksaf zicht krijgt op een neoclassicistisch huis 'De Cloese', staat rechts van de weg een gedenkzuil voor de eerste bewoner van dat huis: C.J. Sickesz.

Cornelis Jacob Sickesz, bezielend bestuurder

Het eerste wat u in Zwiep tegenkomt is het tolhuisje en vervolgens de uitspanning De Witte Wieven.

Tolhuisje Zwiep

03 witte wieven

Met de Lochemse berg – en de ooit gemeenschappelijke landbouwgronden op de flanken daarvan – steeds aan uw rechterhand brengt de Zwiepseweg u – bijna 3 km verder – naar het centrum van het dorp Barchem, met de kerk in het midden. U slaat hier rechtsaf en bereikt aan het eind van het dorp startpunt/eindbestemming: brasserie Woods.

01 lochemse berg

10 de marke

Protestantse kerk Barchem

27 woodbrookers

Hiermee is de cirkel van de canonfietstocht rond.

Nogmaals: *Wij houden ons aanbevolen voor suggesties voor verbeteringen in route of tekst:*
info@hglochem.nl

